

Sylwester Jędrzejewski, SDB

Pochodzenie człowieka w apokaliptyce międzytestamentalnej

Apokaliptyka międzytestamentalna mówiąc o pochodzeniu człowieka, wskazuje na jego związek z Bogiem. U podstaw tego tkwi interpretacja tekstów Rdz o stworzeniu. Pisma apokaliptyczne starotestamentalne obficie korzystają z tej księgi, interpretując ją jednak według własnych założeń.

1. Księga Henocha etiopska (1Henet)

Pismo to, zachowane w obecnej postaci w języku etiopskim a jego fragmenty również w językach greckim i aramejskim, jest złożone z wielu różnych części¹ Jako jedną z najstarszych części w 1 Henet uznaje się „Księgę Czuwających” (6–36). W Qumran spośród 1Henet znaleziono 4QHenastr^a czyli Księgę Astronomiczną (72–82); 4QHenf^f czyli Księgę Snów (83–90), współczesną biblijnej Księdze Daniela; 4QHenc^c i^g czyli List Henocha (91–105 i 106–107) oraz 4QHengeants^a – Księgę Gigantów, jako odpowiednik Księgi Przypowieści (37–71)² 1Henet najprawdopodobniej w formie definitywnej powstała około I w. przed Chr. S. Mędała uważa, że tekst

¹ Kwestię autorstwa zob. E. SZEWC, *Autorstwo Księgi Henocha*. W: *RBL* 29:1976 nr 1, 20–26; hipotezy dotyczące tłumaczeń 1Henet zob. P. PIOVANELLI, *Il testo e le traduzioni dell'Enoch etiopico 1976–1987* W: *Henoch* 10:1988 f. 1, 85–95.

² Zob. E. PUECH, *La croyance des Essenes en la vie future: immortalité, resurrection, vie éternelle?* Paris 1993, 105–119.

etiopski jest tłumaczeniem z języka greckiego, posilkowanym tekstem aramejskim³ Powstanie najstarszej warstwy umieszcza się w Babilonii około roku 400 przed Chr.⁴

1Henet przyjmuje stwórczą rolę Boga w zaistnieniu całej rzeczywistości. Niewątpliwie wiele czerpie z Rdz 1–3, aplikuje często termin ןגן – ogród, do rzeczywistości eschatologicznej. W Księdze Przypowieści, o typowo eschatologicznym charakterze, w 60,23 i 61,12 nawiązuje do Rdz 1–3, mówiąc o „ogrodzie życia”⁵ 60,8 nazywa to miejsce „ogrodem wybrania i sprawiedliwego życia”, zaś w Księdze Astronomicznej (77,3) „ogrodem sprawiedliwości” W Księdze Noego jest wzmianka o „ogrodzie na krańcach ziemi” (106,7–8). Ponadto w Księdze Czuwających autor zawiera informację, że po stworzeniu ludzie przebywali w raju – 32,3. Ta część Corpus Henochicum, w rozdziałach 24–25 przekazuje opis raju jako rzeczywistości eschatologicznej, ale zależności od Rdz 1–3 wydają się być oczywiste. Oto z góry ognia widocznych jest siedem gór drogocennych (symbolika siódemki), z drzewem pośrodku nich, którego owoce będą dawać życie wybranym. Drzewo życia stanowi niewątpliwie obraz zaczerpnięty z Rdz 2,9: „... oraz drzewo życia w środku tego ogrodu...” Wydaje się, że autor Księgi Czuwających przyjmuje pierwotną sprawiedliwość człowieka. Potwierdzenie tego znajdujemy w Księdze Przypowieści 69,11, mającej wiele odniesień do biblijnych tekstów, zwłaszcza późnych, Starego Testamentu:

„Zatem ludzie nie zostali stworzeni po nic innego, jak aby być jako aniołowie, [wszyscy] święci i sprawiedliwi, a śmierć, która wszystko niszczy, nie dotknęłaby [ich], lecz z powodu ich poznania, oni sami zniszczyli, i dlatego to moc [śmierci] z pewnością [ich pochłonie]

Drugie drzewo z jahwistycznego opisu stworzenia Rdz 2,9 zawarte jest, jak się wydaje, implicite w stwierdzeniu: „z powodu ich poznania, oni sami zniszczyli” Jedyna bezpośrednia informacja o stworzeniu Adama zawarta jest w Księdze Przypowieści 60,8,

³ S. MĘDALA, *Wprowadzenie do literatury międzytestamentalnej*. Kraków 1994, 133.

⁴ P. SACCHI, *Apocryfi dell'Antico Testamento*. Torino 1981, 440.

⁵ Rdz 3,8 – ןגן; Rdz 13,10 – ןגן יהוה; Ez 28,13 – גן – אלהים – גן.

gdzie mowa o Adamie, pierwszym człowieku, „którego Pan duchów uczynił” Pierwsi ludzie zostali „stworzeni na podobieństwo aniołów” (69,11)⁶

2. Księga Jubileuszów

Księga Jubileuszów tak dalece podobna jest do Rdz, że nazywana jest Μικρογένησις. Zachowana w języku etiopskim (z ok. V w. po Chr.), nosi nazwę Mäshafä Kufale (Księga Podziaku). Inne jej nazwy to Apokalipsa Mojżesza, Testament Mojżesza, Księga Synów Adama, Życie Adama⁷ We fragmentach istnieje w językach: greckim, syryjskim i łacińskim. Charles widzi w Jub pismo faryzeizmu legalistycznego i datuje je na lata 109–105 przed Chr.; Kam pismo jakiejś grupy protoesseńskiej; Testuz opowiada się za autorem esseńskim ze schyłku II w. przed Chr.; Dillmann, Rönsch, Bousset, Bertholet, Schührer, Charles, Macho Wintermute jako autora widzą anonimowego kapłana, bazującego na ideach esseńskich, należącego do grupy preesseńskiej⁸; Dupont-Sommer przypisuje jej autorstwo esseńczykom⁹, a Sacchi uważa, że jest to apokryf typu esseńskiego¹⁰ Frey datuje ją na drugą połowę II w. przed Chr.¹¹ Dość

⁶ H. WAHLE, *Die Erbsündenlehre und die zwischentestamentliche Literatur*. W: *Ist Adam an allem Schuld?* Red. J. Weismayer – F. Dexinger – F. Staudinger – H. Wahle. Innsbruck 1971, 117 ujmuje ukazanie postaci Adama jako „prakróla” (Urkönig), porównując z Ez 28.

⁷ Zob. A. DIEZ MACHO, *Apocrifos del'Antiquo Testamento*. Madrid 1983, 67–69; P. SACCHI, *Apocriphi...*, 187; S. MĘDALA, *Wprowadzenie...*, 239 traktuje Jub jako targum haggadyczny do Rdz i Wj 1–14; E. PUECH, *La croyance...*, 102 uznaje Jub za midrasz historii świata i Izraela do Rdz 1 – Wj 12; również A-M. DENIS, *Introduction aux Pseudepigraphes grecs d'Ancien Testament*. Leiden 1970, 150 i M. DELCOR. *Studi sull'apocalittica*. Brescia 1987, 42.

⁸ A. DIEZ MACHO, *Apocrifos...*, 68–69; P. SACCHI, *Apocriphi...*, 188–189; O. S. WINTERMUTE, *Jubilees*. W: *The Old Testament Pseudepigrapha. Apocalyptic Literature and Testaments*. T. II. New York 1983, 45.

⁹ Za E. SZEWC, *Autorstwo Księgi Henocha*. W: *RBL* 29:1976 nr 1, 24; przegląd opinii zob. A-M. DENIS, *Introduction aux...*, 161–162.

¹⁰ P. SACCHI, *Il messianismo ebraico dalle origini al II sec. d.C.* W: *VM* 41:1987 nr 170–171, 28.

¹¹ P. B. RIGAU, *L'Antechrist et l'opposition au Royaume Messianique dans l'Ancien et le Nouveau Testament*. Gembloux-Paris 1932, 177

zgodnie egzegeci przyjmują dziś początek panowania Jana Hirkana (130 r.) jako czas redakcji Jub, choć najstarszą jej część umieszcza się nawet na początku okresu machabejskiego (przełom III/II w. przed Chr.). Odnalezione jej fragmenty w Qumran to z obszerniejszych: 4Qm16Jub^a; 4Qm17Jub^b. Referencje do Jub, co świadczy o jej popularności¹², mają też inne dokumenty z Qumran: CD 16,2-4; 1QApGen¹³. Jub jest odbiciem rozwoju różnych grup religijnych.

W tej księdze odnajdujemy w opisie stworzenia – analogicznym do Rdz – stwierdzenie, że w szóstym dniu stworzył Bóg mężczyznę i kobietę (2,14). Istnieje genealogia od Adama do Jakuba, zawierająca 22 ojców – założycieli. Aczkolwiek Jub zawiera opis kolejnych dni stwarzania, nie ma opisu stworzenia Adama. Nie jest on uznany za „koronę stworzenia”, jak w Rdz. Jest jednak opis pobytu Adama i Ewy w ogrodzie.

Pośrednie stwierdzenie o stworzeniu Adama znajdujemy w Jub 6, 8, mające swoje źródło w opisie stworzenia Rdz 1, 27. Wyakcentowany jest tutaj fakt uczynienia Adama „na podobieństwo” Boga i wzajemna bliskość Boga i Adama:

„Ponieważ Pan uczynił Adama na /swoje/ podobieństwo, każdy kto przeleje krew człowieka, jego krew będzie przelana z ręki człowieka” (Jub 6, 8).

Z Jub 12, 4 również wnioskować można o stworzeniu człowieka przez Boga:

„Uwielbiajcie Boga niebios, który zsyła deszcz i rosę na ziemi i który przez swoje słowo stworzył wszystko i wszelkie życie pochodzi od niego”

3. Testamenty 12 Patriarchów

Test 12 jest pismem profetyczno-apokaliptycznym o charakterze parenetycznym¹⁴. Podstawowym tłem każdego testamentu jest

¹² Wiele referencji do Jub znajduje się również u Ojców Kościoła – zob. A-M. DENIS, *Introduction aux pseudépigraphes grecs d’Ancien Testament*. Leiden 1970, 150–156.

¹³ E. PUECH, *La croyance des Essénies en la vie future: immortalité, résurrection, vie éternale?* Paris 1993, 99–100.

¹⁴ P. SACCHI, *Apocryfi...*, 727; R. Rubinkiewicz zalicza Test 12 do grupy pouczeń i przestróg.

opowiadanie stylizowane na autobiografię któregoś z Patriarchów. Rytm Testamentów oparty jest na klasycznej strukturze deuteronomistycznej (SER – Sinn, Expiation, Return)¹⁵ Przyjmuje się, że w aktualnie znanej formie, pismo to jest oryginalnie judaistyczne, wtórnie zaś opracowane przez autora chrześcijańskiego¹⁶ Test 12 odnaleziono również w Qumran – fragmenty aramejskie Testamentu Lewiego (np. 1Q21; 4Q213; 4Q214; 4QNeftheb; 3Q7 = TestJuh; trudno do ustalenia 4Q484).

W tym piśmie, w którym fragmenty apokaliptyczne są niewielkie, znajdujemy również stwierdzenie o stworzeniu człowieka. W Testamencie Neftalego (TestNeph) 2,5 czytamy:

„Ponieważ nie ma obrazu czy idei, której Pan by nie stworzył, dlatego stworzył każdego człowieka na swój obraz”

Zapewne źródłem inspiracji był dla autora TestNeph opis stworzenia z Rdz 2,27 gdzie człowiek jest stworzony jako obraz Boga.

4. Księga Henocha słowiańska

Jest to pismo stylizowane na midraszyczką opowieść autobiograficzną. Tekst zachował się tylko w języku starosłowiańskim, ale w wielu rękopisach, tworzących dwie rodziny: J (dłuższy tekst), który miałby pochodzić z Egiptu i A (tekst krótszy), z Palestyny¹⁷ Przypuszcza się, że przynajmniej większe fragmenty oryginału powstały w jednym z języków semickich i zostały przetłumaczone na grecki. Podejrzewa się również wpływy pisarza chrześcijańskiego¹⁸ Datacja jest równie trudna. Najprawdopodobniej pierwotny dokument przedchrześcijański został w ciągu wieków wielokrotnie przepracowany. Charles datuje go na I w. przed Chr. i umieszcza w żydowskim, zhellenizowanym środowisku aleksandryjskim. Idealizowanie postaci Melchizedeka (por. 11qMelchisedek) nasuwa przypuszczenie wpływów esseńskich z Qumran, z racji krytycznego

¹⁵ Por. P. SACCHI, *Apocriphi...*, 729.

¹⁶ A. DIEZ MACHO, *Apocrifos...*, 265.

¹⁷ F. I. ANDERSEN, 2(*Slavonic Apocalypse of) Enoch*. W: J. H. CHARLESWORTH, *The Old Testament Pseudepigrapha*. T. II. New York 1983, 92–94.

¹⁸ R. RUBINKIEWICZ, *Wprowadzenie do apokryfów Starego Testamentu*. Lublin 1987, 86 i inni są przeciwni tej hipotezie.

stosunku do ówczesnego kapłaństwa. Kosmologiczne partie tekstu, mogą służyć za przykład łączenia i rozwoju myśli filozoficznej. Pismo przejawia też spekulacje właściwe pre-gnozie z Egiptu, Azji Mniejszej a szczególnie dla kultury i religii perskiej.

2Henslav 30 (w recenzji J) jest midraszycznym opisem Rdz 1–2 o stworzeniu świata i człowieka, przy czym w sposób wyraźny jest to rozbudowany midrasz do tekstu kapłańskiego (Rdz 1,1–2,4a):

„I przyszedł wieczór i poranek dnia szóstego /Piątek/

A szóstego dnia nakazałem swojej mądrości stworzyć człowieka z siedmiu składników:

1) jego ciało z ziemi;

2) jego krew z rosy i ze słońca

3) jego oczy z niezgłębionego morza;

4) jego kości z kamienia;

5) jego rozum z żywości aniołów i z obłoków;

6) jego żyły i włosy z trawy ziemi;

7) jego ducha z mojego ducha i z wiatru (2Henslav 30,8).

Schemat opisu oparty jest o tekst kapłański Rdz, ale szczegół o stworzeniu ciała z ziemi, zaczerpnięty jest z opisu jahwistycznego, jako że J nie posiada odpowiednika lepienia człowieka z ziemi. J stwierdza po prostu: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם – i stworzył Elohim człowieka – wyjaśniając, że stworzył go בצלמו – na obraz swój. Myśl o stworzeniu ciała z ziemi zaczerpnął autor 2Henslav 30,8 z Rdz 2,7. Wykorzystanie tego materiału jest bardzo precyzyjne, albowiem autor 2Henslav również – jak autor Rdz – uwzględnia element cielesny człowieka (ulepione jego ciało) jak i element duchowy (tchnienie życia), aby człowiek stał się jednością – istotą żywą.

Dwoistość pierwiastków człowieka przyjmuje również 2Henslav. Oto w 3,10 pisze:

„(...) Z niewidzialnych i widzialnych substancji stworzyłem człowieka”

Zatem i tutaj człowiek jawi się jako istota stworzona nie tylko przez Boga ale i z Boga – z niewidzialnych substancji.

Wydaje się potwierdzać i uzasadniać myśl o boskim pierwiastku w człowieku stwierdzenie o stworzeniu z siedmiu składników. Podkreśla to 2Henslav 30,9:

*„I dałem mu siedem właściwości:
słuch ciała;*

wzrok oczom;
węch duchowi;
dotyk żyłom;
smak krwi;
dla kości – wytrzymałość;
dla rozumu – świeżość”

Tutaj występuje symbolika siódemki. Co może oznaczać owa liczba 7? W apokaliptyce znaczenie liczby 7 jest niezwykle ważne i posiada głównie znaczenie pełni, doskonałości. Siedem tablic w niebie oznacza pełnię objawienia oraz pełnię historii. Takie znaczenie wydaje się mieć siódemka i w naszym tekście. W 30,8 może oznaczać doskonałość Boga. Wyraża to stwierdzenie o stworzeniu człowieka przez mądrość Boga, która może być jedynie doskonała. Ponadto w. 8, ułożony według kompozycji: 3+3+1, prezentuje w oryginalny sposób ówczesne poglądy kosmologiczne, podkreślające doskonałość Stwórcy.

Pierwsza trójka: (1) ziemia – centrum
(2) słońce – ponad ziemią
(3) morze – pod ziemią

Druga trójka: (4) kamień – element materialny
(5) aniołowie paralelnie z obłokami – jako element niematerialny,
(6) trawa – jako szczególne połączenie materialności i nicości, stałości i zmienności.

Zwieńczeniem jest sam duch Boży, którego charakterystyka przedstawiona jest niezwykle poetycko ale i głęboko biblijnie – w paralelizmie z wiatrem – רוח . Człowiek ma być wiernym obrazem Stwórcy. Podkreśla to w antropomorficzny sposób autor 2Henslav w 44,1 (w recenzji J i A):

„Pan z jego własnymi dwoma rękami stworzył rodzaj ludzki; na wzór jego własnego oblicza, zarówno wielkich jak i małych, Pan stworzył”

Myśl o wielkości człowieka kontynuuje 2Henslav w 30,11:

*„I na ziemi wyznaczyłem mu, aby był jak anioł, wielki i wspa-
niały”¹⁹*

¹⁹ Por. Ps 8,5–6.

Bliskość człowieka – stworzenia ziemskiego ze światem duchowym wyznaczył sam Bóg:

„I stworzyłem dla niego niebo otwarte, aby mógł patrzeć na aniołów, śpiewając pieśń tryumfu” (31,2).

Łączność z Bogiem i bliskość z Nim zostaje podkreślona w 30,10, gdzie ponadto przypisuje się człowiekowi szczególną właściwość wiedzy wyższej niż inne stworzenia, równej niemal Bogu:

„(...) jako mój obraz on zna świat jak żadne inne stworzenie”

Autor jednakże unika ubóstwienia człowieka; jest świadom olbrzymiego dystansu dzielącego człowieka i Boga.

„I powiedziałem /do niego/: Jesteś ziemią, i do ziemi raz jeszcze pójdziesz, z której cię wziąłem” (32,1).

Jest to doskonały komentarz, rozwiązujący dylemat interpretacyjny. do trudnego tekstu Rdz 2,7. Oto człowiek jest zarówno האדמה – עפר מן – prochem z ziemi – czyli istotą słabą, śmiertelną, jak również jest האדמה – ziemią, co wyraża jedność człowieka z całym stworzeniem, solidarność z nim. Od stworzenia różnicuje człowieka tylko i aż בפש-היים – tchnienie życia – jako szczególna ingerencja Stwórcy²⁰

Ponadto pisze w 30,16:

„Podczas gdy ja znam jego naturę, on /człowiek/ nie zna swojej własnej natury”

Zatem świadomość słabości człowieka przez to, iż został obdarzony wolną wola, w której tkwią różne możliwości, zarówno dobra jak i zła, w sposób jasny zostaje określona przez autora w 30,15:

„I dałem mu jego wolną wolę: i wskazałem mu dwie drogi – „światła i ciemności”

Właściwy wybór ma być weryfikacją miłości człowieka do Boga. Jako realista, widzi autor 2Henslav zarówno wielkość jak i słabość człowieka. Próbuje tę dychotomię wyjaśnić. W 30,10 stwierdza, iż „z obu jego (człowieka) natur pochodzi zarówno śmierć jak i życie”, a ponieważ człowiek nie zna swojej własnej natury, „ignorancja jest bardziej godna ubolewania niż grzech” (30,16). Zaś „po grzechu nie ma nic dla niego oprócz śmierci” (30,16). Zasadniczym zatem darem Boga dla człowieka, stanowiącym o jego wielkości i relacji z Bo-

²⁰ Por. M. FILIPIAK, *Biblia o człowieku*. Lublin 1979, 76–77

giem, jest wiedza. Jaka to jest wiedza? Czego dotyczy? Wydaje się, że autor daje odpowiedź w 30,15:

„(...) i wskazałem mu dwie drogi – «światła i ciemności»”

Zarówno w Biblii jak w tekstach międzytestamentalnych, zwłaszcza zaś w qumrańskich, „droga światła i droga ciemności”, oznaczająca postępowanie człowieka, posiada swoje jednoznaczne odniesienie: „droga światła” jest drogą wierności Przymierzu; „droga ciemności” jest niewiernością Przymierzu. Stąd nieznanostwo Prawa Przymierza jest „bardziej godna litości niż grzech, taki jaki jest w nim do popełnienia” (30,16).

5. Pisma qumrańskie

Spośród różnych wzmianek dotyczących stworzenia i pierwotnego stanu człowieka, najbardziej wyraźnie zostaje to wyartykułowane w 1QH 1,21–22, 1QS 4,23, 1QH 17,15 i CD 3,20.

1QH 1,21–22 podaje wypowiedź członka wspólnoty qumrańskiej, świadomego swojej relacji z Bogiem, poprzez przynależność do wspólnoty „nowej”, wspólnoty „nowego Przymierza”, który wyraźnie dystansuje się od „normalnego”, stworzonego człowieka:

„(...) ja nie jestem utworzony z gliny z wodą, cały zhańbiony i źródło nieczystości, piec rozpalony niegodziwości i budowla grzechu, duch błędzący i przewrotny”

Co powoduje odmienne widzenie siebie przez autora 1QH? Zapewne świadomość swojego wybrania do „nowości” Owa „nowość” osadzona jest na Przymierzu. Właśnie Przymierze uczyniło z człowieka dzieło na „obraz i podobieństwo” Boga. Po stworzeniu był on tylko „cały zhańbiony i źródło nieczystości, piec rozpalony niegodziwości i budowla grzechu” Wydaje się, że odnajdujemy tutaj swoistą interpretację opisu stworzenia z Rdz 1–2, gdzie autor świadom jest roli Przymierza w historii Izraela.

1QS 4,23 brzmi:

„i ich będzie cała chwała Adama (...)”

Odnosząc do eschatologii stwierdzenie o pierwotności człowieka, wyraża tekst ten przekonanie o pierwotnej chwale człowieka. Człowiek został uczyniony w chwale i dla chwały. Jaki jest punkt odniesienia owej chwały? Wydaje się, że autor aplikuje tutaj tekst

Rdz 1–2, interpretując relacje Stwórcy i stworzenia – człowieka. Biblijne określenie o stworzeniu człowieka jako אדם Boga z Rdz 1,27 i umieszczenie go w ogrodzie zostaje tutaj zinterpretowane jako stan chwały. Owa „chwała” zostaje dookreślona w 1QS 3,17: „On stworzył człowieka do panowania nad światem” Powtórzenie tego biblijnego określenia w kontekście eschatologicznym wypełnienia Przymierza, wyraża przekonanie autora 1QS o szczególnym udziale człowieka w życiu Boga. Jest to nie tylko określenie funkcyjne – panowanie, ale wydaje się czynić z człowieka partnera, acz nierównego, Boga. Taka rzeczywistość przedstawia stan Przymierza Boga z człowiekiem. Reguła Wspólnoty dość jednoznacznie stan i rzeczywistość Przymierza odnosi do „wybranych” W ścisłym znaczeniu są to członkowie wspólnoty qumrańskiej, w szerszym jednak znaczeniu, jak się wydaje, wywodzą to teologowie qumrańscy z pierwszego Przymierza Boga z Narodem – z Synaju.

Do zagadnienia udziału w pierwotnej chwale Adama nawiązuje też autor 1QH 17,15:

„Oczyść ich z wykroczenia, posyłając daleko wszystkie ich niegodziwości i zwróć im udziały wszelkiej chwały Adama i mnóstwo dni”

Specjalny stan chwały Adama uzupełniony tutaj zostaje, jak można sądzić, mnogością dni życia, co jest zbieżne z biblijnym widzeniem człowieka, którego czas bytowania stopniowo się skraca, wraz z biegiem historii.

CD 3,20 także wzmiankuje, w kontekście eschatologicznym, „wszelką chwałę człowieka”, która ma być udziałem przeznaczonych do życia wiecznego. Jest to niewątpliwie nawiązanie do pierwotnego stanu człowieka wyrażonego w Rdz 1–2. Tekst ten pozostaje również, tak jak i poprzednie, w kontekście Przymierza. CD 4,1 wymieniając kapłanów i lewitów, którzy mają mieć udział w wybraniu, mówi również o odstępstwach synów Izraela. Odstępstwa te mają nie tylko charakter liturgiczny, ale jak pozwala sądzić CD 3,10–18, są to odstępstwa od Prawa Przymierza (3,10) i przykazań Boga (3,12), oraz Przymierza „dla Izraela na wieki” (3,14). Krytyka literacka odnosi określane tutaj Przymierze do Przymierza w rozumieniu qumrańskim, tzn. z członkami wspólnoty. Jednakże takie rozumienie nie wyklucza innego. W 3,20–21 autor Dokumentu Damasceńskiego mówi o chwale człowieka, „którą Bóg przyrzekł

im przez proroka Ezechiela”, po czym następuje niemal dosłowny cytat z Ez 44,15. Tekst z Księgi Ezechiela to fragment dłuższej wypowiedzi proroka o nowych czasach i nowej świątyni. „Nowość” w wielu miejscach w Biblii odnosi się do czegoś „co już było” W wypowiedziach prorockich odnajdujemy tego poświadczenie²¹ Wypowiedzi zatem autora Dokumentu Damasceńskiego pozostają w nawiązaniu do już znanego, wcześniejszego Przymierza – za takie uważane było Przymierze na Synaju – wskazując na jego idealizację w eschatologii.

L'ORIGINE DELL'UOMO NELL'APOCALITTICA INTERTESTAMENTARIA

Riassunto

La creazione negli apocrifi dell'apocalisse dell'AT fa vedere l'uomo molto vicino a Dio. Dalla creazione l'uomo si differenzia solo con il soffio della vita, come un particolare intervento del creatore. Il dono fondamentale di Dio all'uomo, che decide della sua grandezza e della sua particolare relazione con Dio, è la scienza. A'apocalisse tiene conto dell'elemento materiale dell'uomo (carne) come anche dell'elemento spirituale (soffio di vita), perchè l'uomo diventi l'unità – un essere vivente. La notizia della creazione d'Adamo si trova nel Libro dei Proverbi 1Henet, dove si parla d'Adamo, il primo l'uomo, „il quale ha fatto il Signore degli spiriti” I primi uomini sono stati „creati alla somiglianza degli angeli” (vedi Sal 8). Gli apocrifi dell'apocalisse dell'AT vedono la creazione dell'uomo nel senso il più concordo con lo spirito della Bibbia, pero fanno vedere gli alcuni particolari del racconto biblico di Gen 1–3, sottolineando ciascuno i modo proprio. I scritti di Qumran sotto-lineano una particolare gloria iniziale dell'uomo – messa nella consapevolezza di una particolare elezione degli membri della comunità – che gli viene ridata nell'eschatologia. Questi particolari sono: la vicinanza di Dio all'uomo, la fatica di Dio nella creazione dell'uomo, i fondamentali doni di Dio (prima la scienza, poi la libera volontà), il legame dell'uomo con tutta la creazione.

²¹ Por. Iz 43,19 – nowe Wyjście; Iz 55,3b–5; Jr 31,31 – nowe Przymierze; Ez 11,19; 18,31; 36,26 – nowość w sensie moralnym.